

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૭] ૧૨ એસ.સી.આર. ૪૩૦

ભારત સંઘ

વિરુદ્ધ

મેસર્સ સુસાકા પ્રા. લિ. અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૮૫૩૦ / ૨૦૦૯)

ડિસેમ્બર ૦૮, ૨૦૧૭

[અભય મનોહર સપ્રે અને નવીન સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

આબિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ - કલમો ૧૧(૫), ૩૧(૭)(એ), (બી) અને ૩૪ - અપીલકર્તા દ્વારા સામાવાળા નં. ૧ ને વર્ક કોન્ટ્રાક્ટ સોંપવામાં આવેલ - પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદો ઉદ્ભવ્યા - લવાઈ ટ્રિબ્યુનલે અપીલકર્તા સામે સામાવાળા નં. ૧ ના દાવાઓ આંશિક રીતે મંજૂર કર્યા - હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ

કરેલ અરજી આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી જેમાં ગુકસાનીના સામાવાળા નં. ૧ ના દાવા પર વ્યાજ આપવાની તારીખમાં બે ફેરફારો કરવામાં આવ્યા – સામાવાળા નં. ૧ એ સદરહું હુકમ સામે ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી, જે મંજૂર કરવામાં આવી – અપીલકર્તાની એવી દલીલ કે જનરલ કન્ડિશન્સ ઓફ કોન્ટ્રાક્ટ (જીસીસી) ની કલમ ૧૩(૩) હેઠળ અપીલકર્તા પાસે જમા કરાવેલી સરકારી જમીનગીરીઓ સિવાય કરાર હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર કોઈપણ વ્યાજનો દાવો કરવાની મંજૂરી ન હોવાથી સામાવાળા નં. ૧ ને વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ આપી શકાયું ન હોત – અપીલ પર, ઠેરવવામાં આવ્યું: અપીલકર્તાએ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે સામાવાળા નં. ૧ સામે કલમ ૧૩(૩) પર આધારિત દલીલ ઉઠાવી ન હતી – સુપ્રિમ કોર્ટમાં પ્રથમ વખત આવી દલીલ ઉઠાવવા માટે અપીલકર્તાને કોઈ છૂટછાટ આપી શકાય નહીં – શરૂઆતના તબક્કે જ દલીલ જતી કરવાનો અથવા/અને ત્યાગ કરવાનો આ સ્પષ્ટ કિસ્સો છે – વધુમાં, બે દાવાઓ સિવાય અન્ય તમામ દાવાઓ પર અપીલકર્તાની કલમ ૩૪ હેઠળની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી – જો કે, આવી નોંધપાત્ર બરતરફી છતાં તેણે અરજીની આંશિક બરતરફીને પડકારવા માટે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી – આમ, સિંગલ જજનો હુકમ જ્યાં સુધી અપીલકર્તાની અરજી ફગાવી દેવામાં પરિણમ્યો ત્યાં સુધી આખરી બન્યો અને આખરીતા પ્રાપ્ત કરી – લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા લવાદપાત્ર દાવાઓ પર વ્યાજ મંજૂર કરવું ગેરકાયદેસર ન હતું અથવા કોઈપણ જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ ન હતું કે કાયદાની દ્રષ્ટિએ મૂળભૂત રીતે અયોગ્ય ન હતું – જતું કરવું (વેઈવર).

પ્રેક્ટિસ અને પ્રોસિજર - પ્લીડિંગ્સ - સુપ્રિમ કોર્ટમાં પ્રથમ વખત દલીલ ઉઠાવવી - ઠેરવવામાં આવ્યું: જો હકીકત કે કાયદાકીય બાબતે કોઈ દલીલ ઉપલબ્ધ હોય, તો તે પક્ષકાર દ્વારા કાયદા અનુસાર યોગ્ય તબક્કે ઉઠાવવી જોઈએ - જો ઉઠાવવામાં ન આવે અથવા/અને સંમતિથી જતી કરવામાં આવે, તો પક્ષકાર વેઈવરના સિદ્ધાંત પર કાર્યવાહીના પાછળના તબક્કે આવી દલીલ ઉઠાવવાથી વંચિત રહેશે - જતું કરવું (વેઈવર). સિદ્ધાંતો - વેઈવરનો સિદ્ધાંત - ચર્ચા કરવામાં આવી. આર્બિટ્રેશન - આર્બિટ્રેશન એવોર્ડ - બંધનકર્તા મૂલ્ય - ઠેરવવામાં આવ્યું: લવાદ ટ્રિબ્યુનલનો એવોર્ડ એકવાર પસાર થયા પછી પક્ષકારો પર બંધનકર્તા છે - પક્ષકારોએ પોતાના લવાદની પસંદગી કરી હોય અને તેમની વચ્ચે ઉદ્ભવતા ચોક્કસ વિવાદોનો નિર્ણય કરવાનો તેમને અધિકાર આપ્યો હોય, તેથી શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેમના નિર્ણયનો આદર કરવો જોઈએ અને માત્ર એક પક્ષકારની વિરુદ્ધ નિર્ણય આવ્યો હોવાના કારણે તેમણે નક્કી કરેલા દરેક મુદ્દામાં ખામી શોધવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવો જોઈએ નહીં. આર્બિટ્રેશન - લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વ્યાજની મંજૂરી - ઠેરવવામાં આવ્યું: લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા લવાદપાત્ર દાવાઓ પર વ્યાજ આપવું કાયદેસર છે. મેક્સિમ - "*Cuilibet licet renuntiare juri pro se introducto*" - ચર્ચા કરવામાં આવી.

અપીલ ફગાવતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ અપીલકર્તાએ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાખલ કરેલા તેમના જવાબમાં અથવા/અને રજૂઆતોમાં સામાવાળા નં. ૧ સામે જનરલ કન્ડિશન્સ ઓફ કોન્ટ્રાક્ટ (જીસીસી) ની કલમ ૧૩(૩) પર આધારિત દલીલ ઉઠાવી ન હતી, સિવાય કે આ અપીલમાં સુપ્રિમ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત તેને ઉઠાવવામાં આવી હોય. એવું જણાય છે કે આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૧૧(૫) હેઠળની કાર્યવાહીમાં, અપીલકર્તાએ તેમના જવાબમાં આ વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો અને તેના બદલે સદરહું દાવાને કરાર હેઠળ લવાદપાત્ર ગણીને લવાદ ટ્રિબ્યુનલને વિવિધ દાવાઓ (૧ થી ૧૭) પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ આપવાનો મુદ્દો સંદર્ભિત કરવા માટે તેમની સ્પષ્ટ સંમતિ આપી હતી. [પેરા ૨૦, ૨૧] [૪૩૭-એફ-જી]

૧.૨ જો અપીલકર્તા વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ આપવા સંબંધિત સામાવાળા નં. ૧ ના દાવાને નિષ્ફળ બનાવવા માટે જીસીસી ની કલમ ૧૩(૩) પર આધાર રાખવા એટલા આતુર હતા, તો અપીલકર્તા માટે લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ તેમના જવાબમાં આવી દલીલ ખાસ કરીને ઉઠાવવી જરૂરી હતી. લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પણ આવી કોઈ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હતી. જો કે એવું જણાય છે કે અપીલકર્તાએ સિંગલ જજ સમક્ષ કલમ ૩૪ ની કાર્યવાહીમાં પ્રથમ વખત આ ગ્રાઉન્ડ ઉઠાવ્યો હતો પરંતુ ફરીથી દલીલોના સમયે આ ગ્રાઉન્ડ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો, જે સિંગલ જજના હુકમના વાંચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. એટલું જ નહીં, અપીલકર્તાએ ફરીથી ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ આ દલીલ ઉઠાવી ન હતી. કેસના રેકૉર્ડ પરથી સામે આવતી ઉપરોક્ત વાસ્તવિક પરિસ્થિતિના

પ્રકાશમાં, અપીલકર્તાને અહીં પ્રથમ વખત આવી દલીલ ઉઠાવવા માટે કોઈ છૂટછાટ આપી શકાય નહીં. શરૂઆતના તબક્કે જ દલીલ જતી કરવાનો અથવા/અને ત્યાગ કરવાનો આ સ્પષ્ટ કિસ્સો છે. [પેરા ૨૪-૨૬] [૪૩૮-બી-ઈ]

૨.૧ દરેક વ્યક્તિને કેવળ વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં વ્યક્તિના લાભ અને રક્ષણ માટે બનાવવામાં આવેલા કાયદાના ફાયદાને જતો કરવાનો અને જતો કરવા સંમત થવાનો અધિકાર છે, જેને કોઈપણ જાહેર અધિકાર અથવા જાહેર નીતિનું ઉદ્ધંધન કર્યા વિના છોડી શકાય છે. *Cuilibet licet renuntiare juri pro se introducto*. [પેરા ૨૭] [૪૩૮-એફ]

મેક્સવેલ ઓન ધ ઇન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ ૧૨મી આવૃત્તિ – સંદર્ભ લીધો.

૨.૨ જો કોઈ દલીલ ઉપલબ્ધ હોય – પછી ભલે તે હકીકત પર હોય કે કાયદા પર, તે પક્ષકાર દ્વારા કાયદા અનુસાર યોગ્ય તબક્કે ઉઠાવવી જોઈએ. જો ઉઠાવવામાં ન આવે અથવા/અને સંમતિથી જતી કરવામાં આવે, તો પક્ષકાર વેઈવરના સિદ્ધાંત પર કાર્યવાહીના પાછળના તબક્કે આવી દલીલ ઉઠાવવાથી વંચિત રહેશે. જો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તે અન્ય પક્ષકારને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડે છે. આ સિદ્ધાંત આ કેસને લાગુ પડે છે. [પેરા ૨૮] [૪૩૮-જી]

મેસર્સ કાલુરામ સીતારામ વિરુદ્ધ ધ ડોમિનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એ.આઈ.એર. ૧૯૫૪ બોમ્બે ૫૦ – માન્ય રાખ્યું.

ચુકાદા સંદર્ભ સૂચિ:

એ.આઈ.એર. ૧૯૫૪ બોમ્બે ૫૦ માન્ય રાખ્યું પેરા ૩૫

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નં. ૮૫૩૦ / ૨૦૦૯.

અપીલ નં. (એલ.ડી.) નં. ૬૬૬ / ૨૦૦૩ માં બોમ્બે ખાતેની વડી

અદાલતના તારીખ ૧૧.૦૨.૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

સુશ્રી કિરણ સૂરી, પરિષ્ઠ વકીલ, સુશ્રી વિમલા સિન્હા, રાજ બહાદુર,
સુશ્રી કિરણ ભારદ્વાજ, શ્રીમતી અનિલ કટિયાર, બી. કૃષ્ણા પ્રસાદ, અપીલકર્તા
તરફથી વકીલો.

વિનય નવરે, સુશ્રી ગ્વેન કાર્તિકા, નરેશ કુમાર, સામાવાળાઓ તરફથી
વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અભય મનોહર સપ્તે દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. આ અપીલ ભારત સંઘ દ્વારા બોમ્બે વડી અદાલત દ્વારા આબિટ્રેશન
પિટિશન નં. ૯૬ / ૨૦૦૩ માં અપીલ (એલ.ડી.) નં. ૬૬૬ / ૨૦૦૩ માં
પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૧.૦૨.૨૦૦૫ ના આખરી ચુકાદા અને હુકમ સામે
દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વડી અદાલતની ડિવિઝન બેંચે અહીંના
સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરી હતી અને
આબિટ્રેશન પિટિશન નં. ૯૬ / ૨૦૦૩ માં સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા

તારીખ ૨૧.૦૪.૨૦૦૩ ના હુકમને રદ કર્યો હતો.

૨. અપીલમાં સંકળાયેલ મુદ્દો ટૂંકો છે અને તેથી, મુદ્દાને સમજવા માટે જરૂરી હોય તે સિવાય કેસની સમગ્ર હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિ નક્કી કરવી જરૂરી નથી.

૩. ટૂંકમાં, આ અપીલમાં વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો પ્રશ્ન એ છે કે શું લવાઈ ટ્રિબ્યુનલ દાવેદાર (સામાવાળા નં. ૧) ને જુદા જુદા સમયગાળા માટે વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ આપવા માટે યોગ્ય હતી, એટલે કે, (૧) સંદર્ભ પહેલાંના સમયગાળા માટે, એટલે કે, ૦૪.૦૩.૧૯૯૬ થી ૦૫.૦૫.૧૯૯૯ વાર્ષિક ૧૫% ના દરે; (૨) પેન્ડેન્ટે લાઈટ, એટલે કે, ૦૬.૦૫.૧૯૯૯ થી ૦૯.૦૯.૨૦૦૨ સુધીના સમયગાળા માટે વાર્ષિક ૧૨% ના દરે; અને (૩) સંદર્ભ પછીના સમયગાળા માટે, એટલે કે, ૦૯.૦૯.૨૦૦૨ થી ચૂકવણી સુધી વાર્ષિક ૧૮% ના દરે, એવોર્ડ કરેલી રકમ પર કુલ (પ્રથમ અને દ્વિતીય) રૂ. ૧૨,૮૯,૦૩૩/-.

સંક્ષિપ્ત હકીકતો:

૪. ભારત સંઘ (રેલ્વે) - અહીંના અપીલકર્તા દ્વારા તારીખ ૧૯.૧૨.૧૯૯૪ ના રોજ સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) ને એક વર્ક કોન્ટ્રાક્ટ (ઇલેક્ટ્રિક લોકો શેડ-વલસાડના ડબલ્યુસી એએમ૧ પ્રકારના ઇલેક્ટ્રિક લોકોમોટિવ્સના ટીએઓ-૬૫૯ ટ્રેક્શન મોટર્સના ૨૫ નંગ સ્ટેટર્સના સમારકામનું કામ) સોંપવામાં આવ્યું હતું.

૫. વર્ક કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં, પક્ષકારો વચ્ચે વિવિધ વિવાદો ઉદ્ભવ્યા. જનરલ કન્ડિશન્સ ઓફ કોન્ટ્રાક્ટ (ટૂંકમાં, "જીસીસી") માં લવાદ દ્વારા કરારમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદોનો નિર્ણય કરવા માટે કલમ ૫૬(૧) સમાવિષ્ટ હોવાથી, સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) એ લવાદ કલમનો ઉપયોગ કર્યો અને આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ (જે હવે પછી "ધ એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૧(૫) હેઠળ બોમ્બે વડી અદાલતમાં અરજી દાખલ કરી, જેમાં કલમ ૫૬(૧) ની શરતો અનુસાર લવાદ ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂક કરવા અને પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવેલા વિવાદોનો નિર્ણય કરવા માટે લવાદ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભ મોકલવાની અરજ કરવામાં આવી હતી.

૬. વડી અદાલતે, તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૦૧ ના હુકમ દ્વારા, બંને પક્ષકારોની સંમતિથી સામાવાળા નં. ૧ ની અરજી મંજૂર કરી અને લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેમના નિર્ણાયક નિકાલ માટે અપીલકર્તા સામે સામાવાળા (દાવેદાર) દ્વારા કરવામાં આવેલા વિવિધ દાવાઓ (૧ થી ૧૭) સંદર્ભિત કર્યા, જેમાં ત્રણ લવાદો (રેલ્વે અધિકારીઓ) નો સમાવેશ થતો હતો. લવાદ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભ આપતો હુકમ નીચે મુજબ વંચાય છે: "એ બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે દાવા નં. ૧ થી ૧૩ જે અરજીના આંક 'બી' તારીખ ૧૯મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ ના પત્રમાં દર્શાવેલ છે, તે શ્રી બી.બી. વર્મા, પ્રિસાઈડિંગ જોઈન્ટ આર્બિટ્રેટર અને એફએ અને સીએઓ (૧), ચર્ચગેટ અને અન્ય બે લવાદો, (૧) શ્રી અરુણેન્દ્ર કુમાર, જોઈન્ટ આર્બિટ્રેટર અને સીઆરએસઈ, ચર્ચગેટ અને (૨) શ્રી એસ.કે. કુલશ્રેષ્ઠ, જોઈન્ટ આર્બિટ્રેટર અને

સીઈ, એન.એફ. રેલ્વેને લવાદ માટે પહેલેથી જ મોકલવામાં આવ્યા છે. ૨. સંમતિથી, ક્રમ નં. ૧૬ (દાવા નં. ૨.૧) અને ક્રમ નં. ૧૭ (દાવા નં. ૨.૨) પરનો દાવો પણ તે જ લવાદોને લવાદ માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે જેઓ દાવા નં. ૧ થી ૧૫ સાથે આ દાવાઓનો નિર્ણય કરશે. તેઓ કરારને ધ્યાનમાં રાખીને સંદર્ભ પહેલાંનું વ્યાજ, પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ, આગળનું વ્યાજ અને ખર્ચ નક્કી કરવા માટે પણ મુક્ત રહેશે. સામાવાળા જો કોઈ હોય તો સામો દાવો દાખલ કરવા માટે મુક્ત રહેશે."

૭. પક્ષકારોએ લવાદ ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્ર સમક્ષ શરણાગતિ સ્વીકારી, તેમના દાવાનું સ્ટેટમેન્ટ/જવાબ વગેરે દાખલ કર્યા અને પુરાવા રજૂ કર્યા. લવાદ ટ્રિબ્યુનલે, તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૨ ના તેમના સર્વસંમત કારણોસહ એવોર્ડ દ્વારા, અપીલકર્તા સામે સામાવાળા નં. ૧ ના દાવાઓ નીચે મુજબ આંશિક રીતે મંજૂર કર્યા:

દાવા નં.	ટૂંકી વિગત	દાવાની રકમ (રૂપિયામાં)	મંજૂર થયેલ રકમ (રૂપિયામાં)
૧.૧	આ કરાર માટે ખાસ ખરીદેલા સાધનોના ઓછા ઉપયોગને કારણે થયેલ નુકસાન.	૬,૮૭,૫૫૪	૩,૪૮,૭૭૭
૧.૨	ખરીદેલ સામગ્રી ઉપયોગમાં લેવાઈ નથી.	૩,૦૦,૭૨૩	૩,૦૦,૭૨૩
૧.૩	નફાનું નુકસાન (રૂ.	૪,૬૫,૪૦૯	૨,૩૨,૭૦૫

	૪,૪૪,૬૨૦ સુધી સુધારેલ)		
૧.૪, ૧.૫ અને ૨.૧	૧.૪ – કરારના સમયગાળા દરમિયાન ઓવરહેડ્સનો ઓછો ઉપયોગ; ૧.૫ – ૯.૬.૧૯૯૫ થી ૪.૩.૧૯૯૬ સુધીના ઓવરહેડ્સ; ૨.૧ – ૫.૩.૧૯૯૬ થી ૩૦.૦૬.૧૯૯૬ સુધીના ઓવરહેડ્સ	૪,૬૫,૪૦૯ ૩,૮૯,૧૬૫ ૩,૦૬,૭૪૮	૩,૪૧,૫૬૮
૧.૭ અને ૨.૨	૧.૭ – ૧.૭.૯૪ થી ૨૯.૬.૧૯૯૬ સુધીના સમયગાળાની રકમ; ૨.૨ – ૫.૩.૯૬ થી ૩૦.૦૯.૧૯૯૬ સુધીના સમયગાળાની રકમ	૩,૨૮,૦૦૫ ૧,૨૪,૧૭૪	૧,૬૪,૦૪૨
૧.૬	ભાવ વધારા-ઘટાડાની કલમ હેઠળ ચૂકવણી	૮૫,૧૦૬	૮૫,૧૦૦
૧.૮ અને ૨.૩	૧૩.૧૨.૯૫ થી ૫.૫.૯૯ સુધીનું પૂર્વ લવાદ વ્યાજ ચૂકવણું	–	૧૨,૮૯,૦૩૩
૨.૪	કુલ	–	૨૭,૬૨,૨૧૪

૮. અપીલકર્તા-ભારત સંઘે, લવાદ એવોર્ડથી નારાજ થઈને, બોમ્બે વડી અદાલતમાં (સિંગલ જજ સમક્ષ) કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને તેની કાયદેસરતાને પડકારી હતી.

૯. સિંગલ જજે, તારીખ ૨૧.૦૪.૨૦૦૩ ના હુકમ દ્વારા, અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરી હતી અને નુકસાની માટે સામાવાળા નં. ૧ ના દાવા પર અને એક ખરીદી વસ્તુના દાવા પર વ્યાજ આપવાની તારીખના સંદર્ભમાં લવાદ એવોર્ડમાં બે ફેરફારો કર્યા હતા. સિંગલ જજે વ્યાજ એવોર્ડની તારીખથી વસૂલાત સુધી ચૂકવવાપાત્ર બનાવ્યું હતું. જ્યાં સુધી અન્ય દાવાઓ સામેના પડકારનો સંબંધ હતો જેમાં આવા દાવાઓ પર વ્યાજ આપવાનો સમાવેશ થાય છે, સિંગલ જજે અપીલકર્તાના તમામ વાંધાઓ ફગાવી દીધા હતા અને તમામ હેતુઓ માટે સંપૂર્ણપણે એવોર્ડ માન્ય રાખ્યો હતો.

૧૦. સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) એ સિંગલ જજના હુકમના તે ભાગ સામે નારાજ થઈને જેણે લવાદ એવોર્ડમાં આંશિક રીતે હસ્તક્ષેપ કર્યો હતો, ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી. જ્યાં સુધી અપીલકર્તા-ભારત સંઘનો સંબંધ હતો, તેમણે સિંગલ જજના હુકમના તે ભાગ સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી જેણે કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ કરેલી તેમની અરજીને નોંધપાત્ર રીતે ફગાવી દીધી હતી. બાબતના આ દ્રષ્ટિકોણથી, તે હદ સુધીનો એવોર્ડ આખરી બન્યો હતો.

૧૧. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા, વડી અદાલતની ડિવિઝન બેંચે સામાવાળા નં. ૧ ની અપીલ મંજૂર કરી અને સિંગલ જજના હુકમને રદ કર્યો. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે દાવા પર વ્યાજ આપવાની હદ સુધી એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવા માટે ભારત સંઘ દ્વારા કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ કોઈ ગ્રાઉન્ડ સ્થાપિત કરવામાં

આવ્યો ન હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ડિવિઝન બેંચના મતે, સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) ને બે (૨) દાવાઓ પર ચોક્કસ તારીખથી વ્યાજ આપવાના સંબંધમાં એવોર્ડના એક ભાગને રદ કરવા માટે સિંગલ જજ દ્વારા જે મર્યાદિત હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો તે ગ્રાઉન્ડ કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ આવતો ગ્રાઉન્ડ ન હતો અને તેથી, સિંગલ જજનો હુકમ કાયદેસર રીતે ટકી શકે તેમ ન હતો. તેથી તેને રદ કરવામાં આવ્યો હતો જેના પરિણામે સમગ્ર એવોર્ડ માન્ય રહ્યો હતો અને કલમ ૩૪ ની અરજી સંપૂર્ણપણે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આ હુકમ સામે, ભારત સંઘ (રેલ્વે) એ નારાજ થઈને આ કોર્ટમાં ખાસ રજા અરજી દ્વારા હાલની અપીલ દાખલ કરી હતી.

૧૨. અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ સુશ્રી કિરણ સૂરી અને સામાવાળા નં. ૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિનય નવરેને સાંભળવામાં આવ્યા.

૧૩. અપીલકર્તા (ભારત સંઘ) તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ સુશ્રી કિરણ સૂરીએ વાદગ્રસ્ત ચુકાદાની કાયદેસરતા અને શુદ્ધતાને પડકારતી વખતે માત્ર એક જ મુદ્દા પર દલીલ કરી છે.

૧૪. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, લવાદ ટ્રિબ્યુનલે વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ મંજૂર કરવામાં ગેરવર્તણૂક કરી છે અને તેથી, કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ લવાદ એવોર્ડ રદ કરવાનો ગ્રાઉન્ડ બને છે.

૧૫. જીસીસી ની કલમ ૧૩(૩) પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે કલમ ૧૩(૩) માં એવી જોગવાઈ છે કે બાનાની રકમ

અથવા જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા કરાર હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં (સરકારી જામીનગીરીઓ સિવાય), સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) કોઈપણ શીર્ષક હેઠળ વ્યાજનો દાવો કરવા હકદાર ન હતા.

૧૬. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, રજૂઆત એવી હતી કે લવાદ ટ્રિબ્યુનલે સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) ને તેમના વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ આપીને ગેરવર્તણૂક કરી હતી જ્યારે જુસીસી ની કલમ ૧૩(૩) એ અપીલકર્તા પાસે જમા કરાવેલી સરકારી જામીનગીરીઓ સિવાય કરાર હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર કોઈપણ વ્યાજનો દાવો કરવાની પરવાનગી આપી ન હતી.

૧૭. તેથી, તેમની એવી રજૂઆત હતી કે આ હદ સુધીનો એવોર્ડ કાયદેસર રીતે ટકી શકે તેમ ન હતો અને તેથી, તે કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ રદ થવાને પાત્ર હતો. વિદ્વાન વકીલે કાયદાની જોગવાઈઓ અને અદાલત સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા કેટલાક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને આ રજૂઆતને વિગતવાર સમજાવી હતી.

૧૮. જવાબમાં, સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) ના વિદ્વાન વકીલે વાદગ્રસ્ત ચુકાદાને ટેકો આપ્યો હતો અને એવી દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા આગ્રહપૂર્વક રજૂ કરાયેલ ઉપરોક્ત મુદ્દો ન તો લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કે ન તો વડી અદાલત સમક્ષ, એટલે કે સિંગલ જજ તેમજ ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે દલીલ કરવામાં આવી હતી, અને તેથી આવી દલીલ

પર કોઈપણ વાસ્તવિક પાયો અને કોઈપણ અદાલતના તારણના અભાવે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળની અપીલમાં તેને પ્રથમ વખત ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૧૯. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને કેસના રેકૉર્ડનું વાંચન કર્યા પછી, અમે સામાવાળા નં. ૧ ના વિદ્વાન વકીલની દલીલ સ્વીકારવા તરફ ઝૂકીએ છીએ, કારણ કે અમારા મતે, તેમાં વજન છે અને તેથી તે સ્વીકારવાને પાત્ર છે.

૨૦. એ બાબત વિવાદમાં નથી કે અપીલકર્તાએ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાખલ કરેલા તેમના જવાબમાં અથવા/અને રજૂઆતોમાં સામાવાળા નં. ૧ સામે જુસીસી ની કલમ ૧૩(૩) પર આધારિત દલીલ ઉઠાવી ન હતી, સિવાય કે આ અપીલમાં આ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત તેને ઉઠાવવામાં આવી હોય.

૨૧. બીજી તરફ, અમે શોધીએ છીએ કે કલમ ૧૧(૫) ની કાર્યવાહીમાં, અપીલકર્તાએ તેમના જવાબમાં આ વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો અને તેના બદલે સદરહું દાવાને કરાર હેઠળ લવાદપાત્ર ગણીને લવાદ ટ્રિબ્યુનલને વિવિધ દાવાઓ (૧ થી ૧૭) પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ આપવાનો મુદ્દો સંદર્ભિત કરવા માટે તેમની સ્પષ્ટ સંમતિ આપી હતી.

૨૨. અમારા મતે, અપીલકર્તા જુસીસી ની કલમ ૧૩(૩) દર્શાવીને લવાદ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભ કરતી વખતે સિંગલ જજ સમક્ષ તેમનો વાંધો નોંધાવી

શક્યા હોત અથવા લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ આવો વાંધો ઉઠાવવાનો તેમનો અધિકાર અનામત રાખી શક્યા હોત. જો કે, તેમ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

૨૩. એટલું જ નહીં, અમે વધુમાં શોધીએ છીએ કે અપીલકર્તાએ, લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાખલ કરેલા તેમના જવાબમાં, પણ આ દલીલ ઉઠાવી ન હતી અને લવાદ ટ્રિબ્યુનલને ગુણદોષ પર સદરહું મુદ્દાનો નિર્ણય કરવાની પરવાનગી આપી હતી.

૨૪. જો અપીલકર્તા વિવિધ દાવાઓ પર વ્યાજ આપવા સંબંધિત સામાવાળા નં. ૧ ના દાવાને પરાજિત કરવા માટે જુસીસી ની કલમ ૧૩(૩) પર આધાર રાખવા એટલા આતુર હતા, તો અપીલકર્તા માટે લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ તેમના જવાબમાં ખાસ કરીને આવી દલીલ ઉઠાવવી જરૂરી હતી. લવાદ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પણ આવી કોઈ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હતી.

૨૫. જો કે અમે શોધીએ છીએ કે અપીલકર્તાએ સિંગલ જજ સમક્ષ કલમ ૩૪ ની કાર્યવાહીમાં પ્રથમ વખત આ ગ્રાઉન્ડ ઉઠાવ્યો હતો [જુઓ-ગ્રાઉન્ડ (સીસી)] પરંતુ ફરીથી દલીલોના સમયે આ ગ્રાઉન્ડ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. સિંગલ જજના હુકમના વાંચન પરથી તે સ્પષ્ટ થાય છે. એટલું જ નહીં, અપીલકર્તાએ ફરીથી ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ આ દલીલ ઉઠાવી ન હતી.

૨૬. કેસના રેકૉર્ડ પરથી સામે આવતી ઉપરોક્ત વાસ્તવિક પરિસ્થિતિના પ્રકાશમાં, અમે અપીલકર્તા (ભારત સંઘ) ને અહીં પ્રથમ વખત આવી દલીલ ઉઠાવવા માટે કોઈ છૂટછાટ આપી શકીએ નહીં. અમારા મતે, શરૂઆતના તબક્કે

જ દલીલ જતી કરવાનો અથવા/અને ત્યાગ કરવાનો આ એક સ્પષ્ટ કિસ્સો છે.

૨૭. દરેક વ્યક્તિને કેવળ વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં વ્યક્તિના લાભ અને રક્ષણ માટે બનાવવામાં આવેલા કાયદાના ફાયદાને જતો કરવાનો અને જતો કરવા સંમત થવાનો અધિકાર છે, જેને કોઈપણ જાહેર અધિકાર અથવા જાહેર નીતિનું ઉલ્લંઘન કર્યા વિના છોડી શકાય છે. *Cuilibet licet renuntiare juri pro se introducto.* (જુઓ મેક્સવેલ ઓન ધ ઇન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ ૧૨મી આવૃત્તિ, પાના નં. ૩૨૮ પર)

૨૮. જો કોઈ દલીલ ઉપલબ્ધ હોય – પછી ભલે તે હકીકત પર હોય કે કાયદા પર, તે પક્ષકાર દ્વારા કાયદા અનુસાર યોગ્ય તબક્કે ઉઠાવવી જોઈએ. જો ઉઠાવવામાં ન આવે અથવા/અને સંમતિથી જતી કરવામાં આવે, તો પક્ષકાર વેઈવરના સિદ્ધાંત પર કાર્યવાહીના પાછળના તબક્કે આવી દલીલ ઉઠાવવાથી વંચિત રહેશે. જો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તે અન્ય પક્ષકારને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડે છે. અમારા મતે, આ સિદ્ધાંત આ કેસને લાગુ પડે છે.

૨૯. અમારા મતે, અપીલકર્તા અન્ય એક ગ્રાઉન્ડ પર પણ આ દલીલ ઉઠાવવા હકદાર નથી. એ બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ કરાયેલ અપીલકર્તાની અરજી સિંગલ જજ દ્વારા વ્યાજ આપવા સંબંધિત માત્ર બે દાવાઓની હદ સુધી જ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઉપર દર્શાવેલ બે દાવાઓ સિવાય અન્ય તમામ દાવાઓ પર અરજી નોંધપાત્ર રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. જો કે, આવી નોંધપાત્ર

બરતરફી સહન કરવા છતાં, અપીલકર્તાએ તેમની અરજીની આંશિક બરતરફીને પડકારવા માટે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી.

૩૦. બાબતના આ ઢ્રષ્ટિકોણથી, અમારા મતે, સિંગલ જજનો હુકમ જ્યાં સુધી તે અપીલકર્તાની અરજી ફગાવી દેવામાં પરિણમ્યો ત્યાં સુધી આખરી બન્યો અને આખરીતા પ્રાપ્ત કરી. મુદ્દાને જીવંત રાખવા માટે, અપીલકર્તા સિંગલ જજના હુકમના તે ભાગ સામે ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ નિયમિત અપીલ દાખલ કરવા માટે બંધાયેલા હતા જેના દ્વારા અન્ય તમામ દાવાઓના સંબંધમાં કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળની તેમની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. માત્ર ત્યારે જ અપીલ ફગાવી દેવાના સંજોગોમાં, તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ પર બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ કોર્ટમાં અપીલમાં કાર્યવાહી થઈ શકી હોત અને તે પણ માત્ર તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા અને અપીલકર્તા વિરુદ્ધ નક્કી કરવામાં આવેલા ગ્રાઉન્ડ્સ પર જ. જો કે, અપીલકર્તા દ્વારા તેમ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

૩૧. તેથી, અમારા મતે, આ હજુ બીજી એક ત્રુટિ છે જે અપીલને કોઈપણ ગુણદોષ વિનાની બનાવે છે.

૩૨. અમારા સુવિચારિત મતે, લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા લવાદપાત્ર દાવાઓ પર વ્યાજ મંજૂર કરવું સ્વાભાવિક રીતે ગેરકાયદેસર નથી અથવા કોઈપણ જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ નથી અથવા કાયદાની ઢ્રષ્ટિએ મૂળભૂત રીતે અયોગ્ય નથી અથવા લવાદ ટ્રિબ્યુનલની સત્તા બહારનું નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, લવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા લવાદપાત્ર દાવાઓમાં વ્યાજ આપવું સ્વીકાર્ય છે.

૩૩. ખરેખર, કાયદાની કલમ ૩૧(૭) (એ) અને (બી) લવાદ ટ્રિબ્યુનલને એવોર્ડ કરેલી રકમ પર વ્યાજ આપવાની સત્તા આપે છે અને બીજું, તે હંમેશા પક્ષકારો વચ્ચેના કરારને આધીન છે.

૩૪. લવાદ કાયદામાં આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે લવાદ ટ્રિબ્યુનલનો એવોર્ડ એકવાર પસાર થયા પછી પક્ષકારો પર બંધનકર્તા છે. તેનું કારણ એ છે કે પક્ષકારોએ તેમના પોતાના લવાદની પસંદગી કરી હોય અને તેમની વચ્ચે ઉદ્ભવતા ચોક્કસ વિવાદોનો નિર્ણય કરવાનો તેમને અધિકાર આપ્યો હોય, તેથી શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેમના નિર્ણયનો આદર કરવો જોઈએ અને માત્ર એક પક્ષકારની વિરુદ્ધ નિર્ણય આવ્યો હોવાના કારણે તેમણે નક્કી કરેલા દરેક મુદ્દામાં ખામી શોધવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવો જોઈએ નહીં. માત્ર ત્યારે જ જ્યારે કાયદાની કલમ ૩૪ માં નિર્ધારિત કરાયેલા કોઈપણ નિર્દિષ્ટ ગ્રાઉન્ડ્સના સંદર્ભમાં નક્કી કરાયેલ મુદ્દો કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખામીયુક્ત જણાય, ત્યારે અદાલત એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું યોગ્ય ગણી શકે છે, અન્યથા નહીં. હાલનો કેસ અગાઉની શ્રેણીમાં આવે છે.

૩૫. આ કેસ આપણને મેસર્સ કાલુરામ સીતારામ વિરુદ્ધ ધ ડોમિનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઇ.એર. ૧૯૫૪ બોમ્બે ૫૦ માં ભૂતપૂર્વ મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ એમ.સી. યાગલા દ્વારા કરવામાં આવેલા યોગ્ય અવલોકનોની યાદ અપાવે છે. તે પણ રેલ્વે અને ખાનગી પક્ષકાર (નાગરિક) વચ્ચેનો કેસ હતો જેમાં વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિએ, તેમની વિશિષ્ટ લેખન શૈલીમાં, રેલ્વે દ્વારા કેટલાક ટેકનિકલ

વાંધાઓ ઉઠાવીને ખાનગી પક્ષકાર (નાગરિક) સામે કેસ લડવાની રીત પર ટિપ્પણી કરી હતી અને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું: "હવે, અમારે ઘણીવાર એ કહેવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે કે જ્યારે રાજ્ય કોઈ નાગરિક સાથે વ્યવહાર કરે છે ત્યારે તેણે સામાન્ય રીતે ટેકનિકલ બાબતો પર આધાર રાખવો જોઈએ નહીં, અને જો રાજ્ય સંતુષ્ટ હોય કે નાગરિકનો કેસ ન્યાયી છે, ભલે તેના માટે કાનૂની બચાવ ખુલા હોય, તો પણ તેણે પ્રખ્યાત ન્યાયાધીશો દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે તેમ એક પ્રામાણિક વ્યક્તિ તરીકે વર્તવું જોઈએ."

૩૬. ઉપરોક્ત અવલોકનો હાલના કેસને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડે છે કારણ કે અહીં પણ, અપીલકર્તા (રેલ્વે) એ સામાવાળા નં. ૧ (દાવેદાર) સામે કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે તેને ઉઠાવ્યા વિના જ આ કોર્ટ સુધી તેમના ટેકનિકલ કાનૂની મુદ્દાને આગળ ધપાવ્યો હતો, અને તેને રદ કરવાની માંગ કરવા માટે કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ ગ્રાઉન્ડ બનાવી શકાય કે કેમ તે જાણવાની વાત તો દૂર રહી. સામાવાળા નં. ૧ ના વ્યાજના ન્યાયી દાવાને નિષ્ફળ બનાવવા માટે આ બધું કરવામાં આવી રહ્યું હતું જેને લવાઈ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા યોગ્ય રીતે એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો અને નીચેની અદાલતો દ્વારા અન્ય આધાર પર માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો.

૩૭. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે તેની કાયદેસરતાને પડકારવા માટે ઉપરોક્ત મુદ્દા પર દલીલ કરવા સિવાય, વ્યાજના એવોર્ડના સમર્થનમાં આપવામાં આવેલા તર્ક સહિતના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા પર આક્ષેપ કરવા માટે અન્ય

કોઈ મુદ્દો રજૂ કર્યો ન હતો, જેને અમે આ અપીલમાં અપીલકર્તાને તે ઉઠાવવાની મંજૂરી ન આપીને નકારી કાઢ્યો છે.

૩૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને અપીલમાં કોઈ ગુણદોષ જણાતો નથી, જે આથી નિષ્ફળ જાય છે અને તે મુજબ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

અપીલ ફગાવવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic

=====